

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

תאריך: ב' חשוון, תשע"ו 03/11/2016

סומן: כ-14-13650

לכבוד

ד"ר קרנית פלוג

נגידת בנק ישראל

בנק ישראל

ד"ר חדוה בר

המפקחת על הבנקים

בנק ישראל

נכבדותי שלום רב,

הנדון: קריאה לחקור את התנהלות הבנקים ונושאי המשרה ביחס למתן

האשראי וגביית החובות של איש העסקים אליעזר פישמן

סימוכין: מכתבנו מיום 21.12.2014

מכתבנו מיום 27.5.2015

בשם התנועה למען איכות השלטון בישראל, ע"ר, (להלן: "התנועה") הרינו לפנות אליך כדלקמן:

מכתב זה עניינו בקריאה לפיקוח על הבנקים בבנק ישראל להפעיל את סמכויותיו על פי דין ולערוך חקירה מקיפה בעניין התנהלות הבנקים בישראל ביחס לחברות הפרטיות בבעלותו של איש העסקים אליעזר פישמן. הבדיקה הנדרשת היא כפולה: ראשית, חקירה של התנהלות הבנקים ביחס למתן האשראי, הבטוחות והערבויות שניתנו תמורתן; שנית, חקירה אישית של הגורמים אשר היו אמונים על פעילות זו בבנקים, על מנת שההתנהלות הפסולה, המסמנת לכאורה על דפוס חוזר, לא תישנה.

בד בבד, התנועה קוראת לפיקוח על הבנקים לפעול כבר עתה בכל האמצעים הנדרשים על מנת להבטיח כי לכשתסתיים החקירה, יפורסם ויועמד לרשות הציבור עיקרי דוח הפיקוח שייכתב אודותיה. זאת, בהתאם לחובתו במתן דין וחשבון לציבור ובראי הפרשה הנוכחית, במסגרתה התנהלות הבנקים, כפי הנראה, הביאה לגריעה מכספי הציבור המופקדים בבנקים.

במסגרת זאת, נבקש להבהיר לגופים המפוקחים כבר בראשית תהליך הבדיקה כי עיקרי דוח הביקורת יפורסמו לציבור, בהיותו מידע אשר ממילא שייך לציבור וגילוי הכרחי ונדרש כחלק מהפעלת הביקורת על התנהלות הבנקים. הבהרה זו נדרשת גם על מנת למנוע את יכולת הבנקים לטעון בעתיד – טענה מלאכותית שהתנועה דוחה ממילא מכל וכל – להסתמכות כזו או אחרת על אי-פרסום המידע.

1. לאחרונה, פורסם בתקשורת, כי בעקבות בקשת כינוס נכסים שהגישה רשות המיסים, הוחל בהליך כינוס נכסיו של איש העסקים מר אליעזר פישמן. חובות פישמן, לפי הפרסומים,

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים: ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 פקס: 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 94383 * العنوان للمراسل: ص.ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 * فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

מוערכים בכ-5 מיליארד ש"ח,¹ כאשר רוב נושיו של פישמן הם בנקים; ובראשם, בנק הפועלים, הנושה הגדול ביותר של פישמן, לו חב כ-1.8 מיליארד ש"ח.² בנקים נוספים שמהווים נושים של פישמן והצטרפו להליך הכינוס הם בנק לאומי, אשר לפי הפרסומים חובו של פישמן אליו מוערך בכ-1.7 מיליארד ש"ח; בנק מזרחי-טפחות, שגובה החוב אליו עומד על כ-281 מליון ש"ח;³ בנק דיסקונט, אליו קיים חוב של כ-265 מליון ש"ח;⁴ ובנק אגוד, עם חוב של כ-270 מליון ש"ח,⁵ כאמור, על פי פרסומים.

2. אף לפי הערכת פישמן עצמו, כפי שעולה מתגובתו להליך הכינוס, חובו עומד על סך של כ-3.4–3.9 מיליארד ש"ח, בעוד נכסיו מסתכמים בכ-50–70 מיליון ש"ח בלבד.⁶ כלומר, גם אם חובו של פישמן קטן מהערכת התקשורת והנושים (הערכה שעומדת על כ-5 מיליארד שקלים, כאמור), הרי שהפער העצום בין חובותיו לבין נכסיו בפועל מעורר שאלות קשות באשר להתנהלות הבנקים בעניינו.

3. והנה, לאחרונה פורסם בתקשורת נתון מטריד נוסף – אשר אך מעצים את החששות ביחס להעמדת האשראי לפישמן על ידי הבנקים. לפי הפרסום, כעולה מהבקשה שהגיש בנק אגוד לבית המשפט במסגרת הליך הכינוס של פישמן, הרי שחובו של פישמן לבנק אגוד, כ-270 מיליון ש"ח, מהווה כ-11% מהונו העצמי של הבנק, ומתוכו כ-200 מיליון ש"ח אינם מגובים בשווי הנכסים המשועבדים לטובת הבנק. חובו של פישמן אל בנק אגוד מהווה נתח כה משמעותי ביחס להיקף הפעילות של הבנק עד כי הוא למעשה עולה על הרווח השנתי של הבנק בשנת 2015, אשר הסתכם בכ-144 מיליון ש"ח בלבד.⁷

4. נראה, אם כן, כי העובדה שחובו של פישמן תפח למימדים עצומים שכאלה מחייבת את המפקח על הבנקים לבדוק ולחקור כיצד ניתן לפישמן אשראי בהיקף כזה על ידי הבנקים, מבלי שקיימות לו בטוחות מתאימות, באופן אשר על פני הדברים גם נעדר כל היגיון עסקי.

¹ אפרת נוימן "פישמן קיבל ארכה עד דצמבר לגיבוש הסדר – מבלי שיינתן צו כינוס וימונה בעל תפקיד" The Marker (29.9.2016).

² יסמין גואטה ומיכאל רוכוורגר "בנק הפועלים מבקש לממש שעבודים – וחושף את החובות של החברות הפרטיות של פישמן" The Marker (4.9.2016).

³ מיכאל רוכוורגר "אחרי רשות המסים והפועלים: עוד בנקים רוצים להצטרף להליך פשיטת הרגל של פישמן" The Marker (22.8.2016).

⁴ זוהר שחר לוי "דיסקונט מבקש חלק בהליך פשיטת הרגל נגד פישמן" כלכליסט (30.8.2016).

⁵ מיכאל רוכוורגר "הבנק הקטן שתסתבך בצורה החריפה ביותר עם פישמן" The Marker (6.10.2016).

⁶ פשי"ר (ת"א) 3642-08-16 פישמן נ' כונס הנכסים הרשמי מחוז תל אביב, פסי' 7 לפסק דינו של השופט אורנשטיין (פורסם בנבו, 6.9.2016).

⁷ מיכאל רוכוורגר, לעיל הי"ש 5.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

מעבר לכך, נשאלת השאלה האם קשריו האישיים והעסקיים של פישמן, וכן העובדה כי הינו מחזיק בשני עיתונים מרכזיים, השפיעה על התנהלותם של הבנקים כלפיו, הנדמית כסלחנית במיוחד, שלא לומר רשלנית. מעבר להיקפם האדיר של החובות, התנהלותם של הבנקים כלפי פישמן נדמית כחריגה גם כיוון שהייתה זו דווקא רשות המיסים אשר הגישה את בקשת הכינוס, על אף שחובו של פישמן אליה ככל הנראה נמוך מחובו לשאר הבנקים, בעוד ששאר הנושים לא יזמו את ההליך אלא רק הצטרפו אליו. יתר על כן, לא נראה שרוב הבנקים הנושים, ובפרט הגדול שבהם, נקטו אמצעים לגביית החוב קודם לפתיחת הליך הכינוס.⁸

6. זה המקום לציין כי כבר לפני קרוב לשנתיים, ביום 21.12.2014, פנתה התנועה אל המפקח על הבנקים דאז, מר דודו זקן, ואל נגידת בנק ישראל, ד"ר קרנית פלוג, בקריאה לבנק ישראל לערוך חקירה מקיפה ויסודית בעניין התנהלות הבנקים בישראל במתן האשראים לקבוצת פישמן, הבטוחות והערבויות שניתנו תמורתם (אם וככל שניתנו), וכן בעניין האופן בו מוחזרו ההלוואות לאורך השנים לחברות השונות בקבוצה – כל זאת, מכוח סמכויות החקירה הקיימות לבנק ישראל לפי פקודת הבנקאות.

7. כמו כן, באותו מכתב דרשנו מאותם הגורמים לערוך חקירה אישית של הגורמים אשר היו אמונים על פעילות זו בבנקים (לרבות ועדות החשקעה, האשראי וחברי הדירקטוריון).

8. ויובהר, כפי שהדגשנו כבר אז, כי לשיטת התנועה הנחיצות בעריכת בדיקה כזו נובעת מכך שלא מדובר במקרה בודד של התנהלות בעייתית – אלא בדפוס פעולה המאפיין את פעילות הגופים הפיננסיים בישראל, ובמיוחד את המערכת הבנקאית במדינה, במסגרתו נראה שוב ושוב כי האופן בו מוענק האשראי הבנקאי לקבוצות הגדולות במשק הינו רשלני ולוקה בחסר, ואף מונע מאינטרסים של הון-שלטון-עיתון ולא משיקולים מקצועיים גרידא.

9. למכתבנו זה שנשלח, כאמור, לפני כמעט שנתיים, לא התקבל כל מענה מטעם בנק ישראל; כך גם ביחס לתזכורת שנשלחה אל המפקח על הבנקים דאז ואל נגידת בנק ישראל, ביום 27.5.2015.

10. והנה, בחלוף כמעט שנתיים ממועד פנייתנו לראשונה, נראה כי עריכת בדיקה כזו הינה מחויבת המציאות, משנוכחנו לדעת כי פישמן עצמו מודה כי הינו חדל פרעון, ובאין נכסים מתאימים מכוחם יוכלו הנושים להיפרע.⁹ ברור לכל כי מי שעתיד להינזק מהמצב הנוכחי, בו האפשרות לפרעון החוב כולו נראית אפסית, הינו בראש ובראשונה הציבור. נזכיר, כי כספי ההלוואות שניתנו לפישמן הינם כספי ציבור שמקורם בפיקדונות בעלי החשבונות בבנקים.

⁸ מיכאל רוכוורגר "עו"ד פיני רובין לוחץ להתמנות לנאמן או מנהל מיוחד מטעם הפועלים בתיק פישמן" The Marker (21.8.2016).

⁹ עניין פישמן, לעיל ח"ש 6, פס' 6 לפסק דינו של השופט אורנשטיין.

התנועה למען איכות השלטון בישראל (ע"ר)

The Movement for Quality Government in Israel الحركة من أجل جودة السلطة في إسرائيل

11. משכך, נדרש כי המפקחת על הבנקים תורה על עריכת חקירה בנושא לפי הסמכויות שניתנו לה על פי דין – כפי שמורה האינטרס הציבורי בפרשה, וזאת על מנת שמקרים מעין אלו, הכוללים כאמור פגיעה מובהקת בציבור, לא ישנו.

12. יובהר כבר עתה כי לעמדת התנועה, מעבר לנחיצות בעצם עריכת הבדיקה, הרי שקיימת נחיצות שאינה פחותה לפרסום דוח הביקורת אודות הבדיקה. המפקח על הבנקים הוא משרתו של הציבור; הוא האמון על הפיקוח על מערכת הבנקאות במטרה להגן על כספי המפקדים, ולהבטיח את ניהולה התקין ואת ההגיונות בהתנהלות הבנקאים. משכך, המפקח חב לציבור דין וחשבון: ראשית, הן בהתאם לזכות הציבור לדעת ולעקרונות דמוקרטיים של שקיפות ופומביות; שנית, הן משום שללא דין וחשבון שכזה לציבור, אין לתפקידו זה של הפיקוח על הבנקים – שכל כולו נועד לשרת את הציבור – זכות קיום.

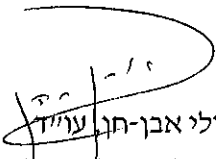
13. אשר על כן, התנועה קוראת לפיקוח על הבנקים בבנק ישראל להפעיל את סמכויותיו על פי דין ולערוך חקירה מקיפה בעניין התנהלות הבנקים בישראל ביחס לחברות הפרטיות בבעלותו של החייב, איש העסקים אליעזר פישמן. הבדיקה הנדרשת בעניין זה היא כפולה: ראשית, נדרשת חקירה של התנהלות הבנקים ביחס למתן האשראי, הבטוחות והערבויות שניתנו תמורתן; שנית, נדרשת חקירה אישית של הגורמים אשר היו אמונים על פעילות זו בבנקים, על מנת שההתנהלות הפסולה, המסמנת לכאורה על דפוס חוזר, לא תישנה.

14. בד בבד, התנועה קוראת לפיקוח על הבנקים לפעול בכל האמצעים הדרושים כבר עתה על מנת להבטיח כי לכשתסתיים החקירה וייכתב דוח הביקורת אודותיה, עיקרי דוח זה יפורסמו ויעמדו לרשות הציבור. זאת, בהתאם לחובתו במתן דין וחשבון לציבור ובראי הפרשה הנוכחית, במסגרתה התנהלות הבנקים, כפי הנראה, הביאה לגריעה מכספי הציבור המופקדים בבנקים.

15. במסגרת זו נבקש להבהיר לגופים המפוקחים כבר בראשית תהליך הבדיקה כי עיקרי דוח הביקורת יפורסמו לציבור, בהיותו מידע אשר ממילא שייך לציבור וגילוי הכרחי ונדרש כחלק מהפעלת הביקורת על התנהלות הבנקים. הבהרה זו נדרשת גם על מנת למנוע את יכולת הבנקים לטעון בעתיד – טענה מלאכותית שהתנועה דוחה ממילא מכל וכל – להסתמכות כזו או אחרת על אי-פרסום המידע.

16. לטיפולך ולתגובתך, נודה.

בכבוד רב,

נילי אבן-חן עו"ד
מנהלת מחלקת כלכלה ומחקר

גל קויתי
רכזת מחלקת כלכלה ומחקר

רח' יפו 208, ירושלים 94383 * מען למכתבים: ת.ד. 4207, ירושלים 91043 * טל: 02-5000073 פקס: 02-5000076
شارع يافا 208، القدس 94383 * العنوان للرسائل: ص.ب. 4207، القدس 91043 * هاتف: 02-5000073 فاكس: 02-5000076
208 Jaffa St., Jerusalem * Mailing Address: P.O.B.4207 Jerusalem 91043 * Tel: 02-5000073 * Fax: 02-5000076
E-mail: economic@mqg.org.il * Web Site: www.mqg.org.il